


Є МОВА — Є УКРАЇНА!




# Мовне законодавство в Україні регулюється низкою законів та інших нормативно-правових актів

- Конституція України (ст.10)
- Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019)
- Закон України «Про освіту» (ст.7)
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (ст.5)
- Закон України «Про дошкільну освіту» (ст.10)
- Постанова КМУ від 22.05.2019 № 437 «Питання українського правопису»
- Наказ Мінекономіки України від 23.12.2020 № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями *Вчитель початкових класів ЗЗСО, Вчитель ЗЗСО, Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)*» (п. 1.9)
- Лист МОН України від 01.02.2018 №1/9-74 «Щодо застосування державної мови в освітній галузі»
- Лист МОН України від 17.09.2019 № 1/9-581 «Про застосування державної мови в освітньому процесі»

# Міркування про мову зафіксовані у багатьох народних висловах

- ▶ Пташку видно по пір'ю, а людину по мові.
- ▶ Слово до слова – зложиться мова.
- ▶ Красне слово – як золотий ключ.
- ▶ Народ скаже – як зав'яже.
- ▶ Прислів'я говориться – не на вітер мовиться.
- ▶ Одно – чесати язиком, а друге – перти плуга.
- ▶ Не лайкою, не бійкою, а прислівкою.
- ▶ Людина пізнається по мові, як дзвін – по звуку.
- ▶ Додай своїй мові трохи кислоти і солі.
- ▶ Мова – це одежа, в яку вдягається думка.
- ▶ Мову веде – наче мед тече.
- ▶ Наговорив сім мішків гречаної вовни.
- ▶ Слово – не полова, а язик – не помело.



# Щоб досконало володіти мовою, потрібно мову вчити і розмовляти нею

- **Заговори, щоб я тебе побачив** (давньогрецький філософ Сократ)
- **Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити усе життя** (французький мислитель Вольтер)
- **Межі моєї мови означають межі мого світу** (австрійський філософ Вітгенштайн)
- Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма (2020)
- Український правопис (2019)
- Омельчук С. Правописний практикум з української мови (2020)
- Ющук І. Практикум з правопису і граматики української мови (2012)
- Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання (2020)
- Микитюк О. Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки (2017)

# Висловлювання лінгвістів про українську мову

- ▶ Мова – це форма нашого життя, життя культурного і національного, це форма національної організації. Мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного я. І поки живе мова – житиме й народ як національність (І.Огієнко).
- ▶ Нині, здається, вже нема потреби комусь доводити, що мова українська це справді мова, а не наріччя – російської чи польської, як дехто намагався доводити; і багато хто впевнений, що ця мова є однією з найбагатших мов слов'янських (І.Срезневський).
- ▶ Без всякої іншої науки ще можна обійтися, без знання рідної мови обійтися не можна (І.Срезневський).
- ▶ Краса і сила рідної мови таїться...у здатності впливати на почуття людини, будити в ній хороші благородні почуття, змушувати бриніти найтонші струни людської душі (Б.Антоненко-Давидович).
- ▶ Виникнення української живої (розмовної) мови ... стосується віддаленого від нас часу, у темні віки захованих відносин мов і племен (Л.Булаховський).
- ▶ Мова – найбільше багатство і нації, і кожної окремої людини. Без мови нема народу. Мислення й мова виділили людину з тваринного світу. Мова забезпечує поступальний розвиток і людини, і народу, і людства в цілому (І.Ющук).
- ▶ Мова – завжди вертикаль, духозведення (П.Мовчан).

# Висловлювання видатних людей про українську мову

- ▶ Українці – стародавній народ, а мова їхня більш багата і всеосяжна, ніж перська, китайська, монгольська й усілякі інші (осман. мандрівник Евлія Челебі).
- ▶ Своєї мови рідної і свого рідного звичаю вірним серцем держітеся (П.Куліш).
- ▶ Бринить-співає наша мова, чарує, тішить і п'янить (Олександр Олесь).
- ▶ Живеш в Україні, то знай її мову! (М.Старицький).
- ▶ Мова, наша мова – мова кольорова, В ній гроза травнева й тиша вечорова... А для мене, мово, ти мов синє море, У якому тоне і печаль, і горе (Ю.Рибчинський).
- ▶ Батьківщина – це твоє рідне слово. Знай, бережи, збагачуй велике духовне надбання свого народу – рідну українську мову. Це мова великого народу, великої культури. Любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова. Тільки той може осягти своїм розумом і серцем красу, велич і могутність країни, хто збагнув відтінки і пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини (В.Сухомлинський).
- ▶ Не можна ходити по рідній землі, не чаруючись виплеканою народом у віках рідною мовою. В народі нема скарбу більшого, як його мова... (Ю.Мушкетик).

# Педагогічний працівник (незалежно від посади) повинен дотримуватися норм українського мовного стандарту

- ▶ Щоб уникнути помилок у вимові та написанні, педагогічний працівник повинен заздалегідь переглянути текст, який він згодом озвучуватиме, за потреби – звіритися з орфографічним словником української мови (там проставлені наголоси у словах) або словником-довідником основних термінів і понять з теорії та методики певної навчальної дисципліни.
- ▶ **математична термінологія:** 2 м/хв (м за хв), одинадцять, чотирнадцять, дробовий, множник, дільник, добуток, вирахування, вектори (множ.), числовий проміжок, блоковий, симетрія, довідник, звичайний дріб (ч.р.), степінь (ч.р.), три п'ятих, дві третіх, нуль (- ноль), коло (- круг), (по-, пере-) множити (- умножаєм); родовий відм. □-а: терміна, центра кола, графіка, інтервала, квадрата, діаметра, радіуса; □-у: тесту, дробу, точка дотику
- ▶ **термінологія фізичної культури:** дихання, витривалість, гнучкість, втома, тренування, детренованість, стрій, шеренга, стройові вправи, стрибок, загартовування, крок, спортивні заходи

# У спілкуванні з усіма учасниками освітнього процесу

## педагогічний працівник дотримується

- ▶ **орфоепічних норм** (правильна вимова звуків, звукосполучень): [ у книз'ц'і, розказати, ш:ити, рож:увати, гриб і грип, казка і каска]
- ▶ **акцентуаційних норм** (правильне наголошування): фо'льга, до'нька, дочка', гурто'житок, на'чинка, ви'падок, ра'зом, за'га'дка, по'ми'лка, за'вжди', апо'стро'ф, ра'дій і рад'ій, по'ра і пора', за'раз і зара'з
- ▶ **граматичних норм** (правильне творення слів та їхніх форм): жін.р. множ.: ложки', дужки', сторінки', книжки', ручки', дошки'
- ▶ **лексичних норм** (вживання слів у властивому їм значенні та правильне поєднання слів за змістом у реченні та словосполученні): справа 1. особова (документ) і 2. особиста (приватна)
- ▶ **синтаксичних норм** (правильна побудова словосполучень і речень): дякую вас (+вам), ходити по класам (+класах), допомога заводу (+заводові)
- ▶ **стилістичних норм** (вживання мовних засобів відповідно до їхнього стилістичного забарвлення і стилю мовлення): ламати голову (напружено думати), очі вилазять (докладати чималих зусиль), до сьомих віників пам'ятати (зробити належні висновки)
- ▶ **орфографічних норм** (правильний запис слів): смартгодинник, вебсайт, штрихкод, PIN-код і пін-код, пів години, фоє, проєкт, Інтернет та інтернет-послуга, ефір і етер
- ▶ **пунктуаційних норм** (правильна розстановка розділових знаків)



# На жаль, в українській мові надміру росіянізмів – тож говорімо правильно:

- ▶ паперова волокита – тяганина
- ▶ овочеve блюдо – страва
- ▶ приємного смаку! – смачного!
- ▶ святкове міроприємство – захід
- ▶ приймати участь – брати участь
- ▶ сплеск емоцій (хвороб) – спалах
- ▶ побувати в Турції, Германії, Венгрії, Голландії – Туреччині, Німеччині, Угорщині, Нідерландах
- ▶ на худий кінець – у найгіршому разі
- ▶ на куті вулиць – на розі
- ▶ кровопідтйоки (синяки) – синці
- ▶ на наш погляд – на нашу думку (гадку)
- ▶ ні одного разу – жодного разу
- ▶ змайстрували кормушку – годівницю
- ▶ працювати в поті лица – чола
- ▶ на літру кип'ятка – на літр окропу
- ▶ користуватися льготами – пільгами
- ▶ справка про стан здоров'я – довідка
- ▶ картопля в мундирах – в лущпинні
- ▶ має насморк – нежить
- ▶ максимальна нагрузка – навантаження
- ▶ смачний напйток – напій
- ▶ нужди учнів – потреби школярів
- ▶ перекличка учнів – переклик учнів
- ▶ великий перерив – велика перерва
- ▶ об'явити догану - оголосити

Язик має і  
коняка, та не  
балака (Українське  
прислів'я).



# Досягти досконалості у володінні українською мовою можна!!!

- ▶ **Для цього потрібно:**
- ▶ **розмовляти** українською мовою у будь-якій ситуації – професійному і побутовому спілкуванні, під час громадської чи волонтерської діяльності
- ▶ **не переходити** на догоду співрозмовникові на іншу мову, як правило, російську
- ▶ **знайомитися** з науковими працями українських істориків (Я.Грицак, О.Палій, В.Білінський, О.Алфьоров), доробком на ютуб-каналі популяризаторів української мови і культури (І.Фаріон, О.Дроздов, брати Капранови, О.Криштопа та ін.)
- ▶ **відвідувати** театр, слухати аудіоп'єси
- ▶ **подорожувати** (і віртуально у тому числі) цікавими місцями України – а це вся країна!
- ▶ **слухати** аудіокниги і/або **читати** художню літературу класиків українського письменства і сучасних авторів (В.Шкляр, С.Жадан, Ю.Винничук, Тамара Горіха Зерня, А.Кокотюха, Ю.Андрухович, С.Андрухович, О.Забужко та ін.)
- ▶ **читати і заучувати** напам'ять поезії Л.Костенко, Г.Чубач, І.Малковича, С.Жадана, Ю.Іздрика, В.Герасим'юка, О.Лишеги, І.Римарука, П.Вольвача та ін.), а за потреби – цитувати
- ▶ **стати активним учасником** культурного і громадського життя свого міста (села, селища), країни

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

мила  
ніжна барвіста запашна  
влучна росяниста дотепна красна  
калинова веселкова пишна велична  
вишукана осяйна гомінлива крилата сонячна  
дзвінка неповторна солов'їна іскрометна ласкава  
грайлива незнищенна світанкова вишнева  
яка наша мова джерельна  
дзвінкоголоса рідна шануй милозвучна гучка  
м'яка лагідна кришталєво-дзвінка житєдайна щира  
розмаїта ясна жартівлива мелодійна барвінкова  
прадавня правдива сонцєсяйна щебетлива  
співуча радісна промениста соковита  
чиста виразна щемлива мудра  
щемка щедра яскрава люба багата  
жива гарна доброзичлива





**Комунальний заклад  
«Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»  
Житомирської обласної ради  
2022**

- ▶ Галина Доброльожа,  
кандидат філологічних наук,  
доцент,  
викладач кафедри суспільно-  
гуманітарних дисциплін